

HÖGSKOLAN FÖR SCEN OCH MUSIK

Instudering av avancerad repertoar i en kör med varierad notkunskap

Annika Lagerquist

Självständigt arbete, 30 högskolepoäng
Konstnärligt magisterprogram i kördirigering, KOR223
Högskolan för scen och musik, Göteborgs universitet
Termin 4, år 2

Författare: Annika Lagerquist

Arbetets rubrik: Instudering av avancerad repertoar i en kör med varierad notkunskap
Arbetets titel på engelska: Study of new repertoire in a choir with varying levels of reading music.

Handledare: Universitetsadjunkt Ulrika Davidsson och universitetslektor Joel Eriksson

Examinator: Universitetslektor Tilman Skovroneck

SAMMANFATTNING

Nyckelord: kördirigering, instudering, blandad kör, avancerad repertoar,

Detta arbete är en inventering av olika instuderingsmetoder och instuderingsnycklar för att hitta den arbetsgång som passar ens kör allra bäst från presentationen av stycket till framförandet. Författaren undersöker hur instuderingsarbetet blir inspirerande och intressant och hur når kören sitt gemensamma mål på bästa sätt.

INTRODUKTION	Sid 4
<ul style="list-style-type: none"> ● Bakgrund ● Ämne ● Frågeställning ● Metoder ● Material ● Redovisningsform 	
METOD	
<ul style="list-style-type: none"> ● Körsångarens förkunskaper <ul style="list-style-type: none"> 1. Notläsning 2. Lyssning ● Körledarens metoder eller strategier <ul style="list-style-type: none"> 1. Initial presentation – hur gör man det på bästa sätt? 2. Stämrep kontra rep med hela kören – hur blir det produktivt och inspirerande för gruppen? 3. Skapa frimodighet och trygghet 4. Dold inläring 5. Hur förebildar jag? 6. Upplägg – stora eller små avsnitt? 	<p>Sid 5</p> <p>Sid 5</p> <p>Sid 6</p> <p>Sid 6</p> <p>Sid 7</p> <p>Sid 8</p> <p>Sid 10</p> <p>Sid 10</p>
MATERIAL	
<ul style="list-style-type: none"> ● Enkäten ● Enkätfrågor ● Resultatet av enkätfrågorna 	<p>Sid 11</p> <p>Sid 11</p> <p>Sid 12</p>
ANALYS	
<ul style="list-style-type: none"> ● Analyser och slutsatser utifrån enkätfrågorna 	Sid 21
RESULTAT	Sid 23
<ul style="list-style-type: none"> ● Slutord 	Sid 24
REFERENSER	
<ul style="list-style-type: none"> ● Litteraturlista 	Sid 25
Bifogade ljudfiler	Sid 25

INTRODUKTION

Bakgrund

I min tjänst i Falköping har jag en kammarkör som sjungit tillsammans under lång tid. Några har varit med sedan det var en ungdomskör och under 2017/2018 firar kören 30-årsjubileum. Under de tio senaste åren har jag haft förmånen att vara deras ledare och det har varit en stabil grupp runt 25 personer hela tiden.

Utgångspunkten är att notläsningsförmågan är ganska varierande. Långt ifrån alla läser noter, samtidigt som det finns några säkra i varje stämma. Trots denna variation går det relativt snabbt att studera in ny musik och processen med att sätta noterna har blivit kortare och vi kommer snabbare till att utforma det musikaliska. Under vårterminen 2017 konstaterade jag att notläsningsförmågan var högre än jag trodde, vilket gjorde att jag valde ett svårare verk än jag initialt tänkt för mitt arbete.

Ämne

Instudering av avancerad repertoar i en kör med varierad notkunskap

Vilka instuderingsmetoder står till buds vid avancerad repertoar i en kör med varierad notläsningsförmåga och varierande körerfarenhet? Jag ämnar undersöka vilka notläsningsnivåer som finns i kören och inventera vilka medel jag använder vid instudering nu och hur jag kan utveckla dessa.

Frågeställning

Vilka instuderingsmetoder står till buds vid avancerad repertoar i en kör där inte alla körsångare läser noter?

Metoder

- Inventera körsångarnas förkunskaper om notläsning och lyssning genom en google-enkät.
- Inventera vilka verbala redskap jag använder för intonation.
- Inventering av instuderingsmetodik och dokumentation av övningarna.
- Stämrep, olika instuderingsnycklar.
- Spela in processen längs vägen.

Material

Membra Jesu Nostri av Dieterich Buxtehude, BuxWV 75, Carus förlag .
Litteratur om körledning och instudering (se bifogad lista)

Redovisningsformer

- Skriven form
- Membra Jesu Nostri av Buxtehude - att framföras på Långfredagen 2018.
- Inspelning av enstaka satser i inledningsskedet och vid framförandet.

KÖRSÅNGARENS FÖRKUNSKAPER

För att få en bakgrund till hur körens notläsningskunskaper är, så ställer jag mig följande frågor, som också ligger till grund för den enkät som kören fått svara anonymt på.

1. Notläsning:

- Hur många är egentligen notläsare fast de inte känner sig som det?
- Vad är att "kunna läsa" noter?
- Att se om notbilden går uppåt eller neråt, skapar det en omedveten känsla för intervall?
- Hur stor del av sångare spelar ett instrument eller har gjort så tidigare?

2. Lyssning:

- Hur mycket använder de inspelningar från t.ex. Spotify vid egen övning?
- Vilken förförståelse har körsångarna för verket när de kommer till repetitionen? Har de lyssnat på olika framförande? Har de sjungit den repertoaren förut eller annan musik av tonsättaren?
- Är det en genremedvetenhet och/eller repertoarkännedom som gör att man känner igen vändningarna/tonspråket i t.ex. Palestrina eller Bach?

KÖRLEDARENS METODER ELLER STRATEGIER

I det här kapitlet kommer jag att undersöka vilken metod som passar min kör. Vilka nycklar är de bästa?

Litteraturen på området är ganska begränsad. I synnerhet vad gäller mer avancerad instudering. De flesta jobbar på grundläggande nivå. Så konstaterar även Tomas Caplin:

Vilken instuderingsmetod som är den riktiga, eller som skulle ha varit den riktiga, vet man som regel först när arbetet är genomfört. [...] När man omväxlande använder olika metoder blir instuderingen mer varierad och spännande, både för kören och för körledaren.¹

Även om den litteratur jag läst fokuserar mycket på slagteknik, grundläggande instudering och förberedelser för körledaren (T.ex. "Kördirigering" av Ericson, Ohlin och Spångberg eller "På slaget" av Caplin) så har jag ändå hittat delar ur varje bok som varit till gagn för utvecklingen av mitt eget körledarskap.

Scott Fredricson behandlar egentligen instudering i helt andra genrer än vad min kammarkör arbetar med, men jag fann att mycket av det han skriver kan appliceras på instuderingsarbetet i klassisk körsång eller för den del instudering i andra typer av ensembler och constellationer.

I Karin Johanssons bok "A Capella: Tjugofem körledares röster", där har jag mött flera av körledarna. Antingen som student, körsångare eller på fortbildningskurser

¹ Tomas Caplin, Maria Kedvall, Kjell-Åke Hamrén, och Thore Hansen. *På slaget!: En bok om körledning* (Stockholm: SK-Gehrman, 2000), 53.

under min tjänstgöring och även om inte intervjuerna konkret handlar om själva instuderingsmetodik, så har det varit bra att få läsa om deras tankar kring körledning, som jag sedan kunnat omsätta i praktiken.

Mycket av den instuderingsmetodik som jag använder i min yrkesroll har jag fått med mig genom åren i rollen som körsångare. Jag har sjungit i körer i olika konstellationer sedan jag var sex år gammal och körsången har alltid varit en viktig och stor del av min vardag.

Följande punkter bygger på egna erfarenheter både som körledare och körsångare under andras ledning.

1. Initial presentation - hur gör man där på bästa sätt?

- 1.1. Presentera verket verbalt och berätta om dess och bakgrund och historia eller kanske om första tillfället du upplevde verket själv.
- 1.2. Lyssna på en inspelning.
- 1.3. Spela en bit av inledningen på pianot och låta sångarna läsa med i partituret.
- 1.4. Ge körsångarna en bild, eller åtminstone en glimt, av helheten, vart målet för instuderingsarbetet är redan tidigt i processen.

2. Stämrep kontra rep med hela kören - hur blir det produktivt och inspirerande för gruppen?

- 2.1. Variera instuderingsarbetet! Det förordar de flesta vars litteratur jag läst, t.ex. Eric Ericson:

En tät omväxling av detaljarbete och helhetsupplevelse är nödvändig för att koristernas intresse skall hållas vid liv.²

- 2.2. Minimera väntetiden så mycket som möjligt. Thomas Caplin igen:

Koristerna har kommit till repetitionen för att sjunga, inte för att vänta!³

- 2.3. Välj att stämrepa i korta pass, en eller ett par fraser åt gången som sedan byggs ihop.
- 2.4. Låt alla stämmor sjunga t.ex. fuga-temat. Då får du möjlighet att jobba in artikulation och frasering, som sedan är given när sångarna sjunger sin egen stämma.
- 2.5. Repetera olika kombinationer av stämmor tillsammans. Sopran-alt, tenor-bas, Bas-sopran, bas- alt, etc. Alt-tenor upplever jag som svåraste kombinationen, då man kanske oftast intonerar mot sopran- eller basstämman, men märker att det är nyttigt att öva ihop för dessa,

² Eric Ericson, Gösta Ohlin, och Lennart Spångberg. *Kördirigering* (Stockholm: Sveriges Körförbund, 1974), 101

³ Tomas Caplin, *På slaget!* 50

i synnerhet om det finns stäm korsningar. Flera vinster ges med detta enligt Tomas Caplin:

De lär sig sin stämma i relation till de andra stämmorna (vertikalt). Detta gagnar i högsta grad den musikaliska helheten⁴

- 2.6. Stämrepa med två stämmor i taget utifrån vilka som följer varandra i fraserings- eller betongingsmönster.
- 2.7. Ställ dig frågan - behöver jag stämrepa hela satsen? Det kanske räcker att stämrepa en sida, för genom den får man mycket med sig för att reda ut resten.
- 2.8. Vid större verk har stämmorna turats om att komma på stämrep 15-30 min före körrepetitionen och även om man sedan har stämrep under den ordinarie repetitionen, så har man sparat in en stämma redan första veckan.

3. Skapa frimodighet och trygghet

- 3.1. Se till att dina sångare inte känner sig utsatta. Skapa ett ömsesidigt förtroende så att de får ett gott självförtroende och inte är rädda för att sjunga fel. Vikten av förtroendet ledare-musiker emellan skriver också Scott Fredrickson om:

Singers will be more productive if confidence in them is demonstrated. Treat groups with respect and concern. ⁵

- 3.2. Låt hela kören sjunga svåra partier eller svåra intervall tillsammans. Det övar upp dels notläsningen och gehöret, dels hjälper det stämman att hamna rätt snabbt. I synnerhet om det t.ex. är två ensamma tenorer. Tomas Caplin menar också att det bidrar till en god sångkondition och intonation:

Koristerna får sjunga nästan hela tiden, vilket leder till ökad uthållighet = god intonation.⁶

- 3.3. Läs krångliga textunderläggningar rytmiskt tillsammans.
- 3.4. Lägg till fermater på utvalda ställen för att kören ska hinna uppfatta hur det ska klinga, hur ackordet skall landa. Det förespråkar även Eric Ericson:

⁴ Tomas Caplin, *På slaget!* 51

⁵ Scott Fredrickson, *Popular Choral Handbook: New Techniques for Pop, Jazz, and Show Choir Directors*. (Mission Viejo, CA: Scott Music Publications, 2013), 87. (Sångare kommer att vara mer produktiva om man visar dem förtroende. Behandla gruppen med respekt och omtanke) Författarens översättning.

⁶ Tomas Caplin, *På slaget!* 50

Med fördel kan man emellertid ibland vid instuderingen sätta fermater på vissa ackord för att ge kören tillfälle att lyssna in dem och låta varje stämma med örat finna sin vertikala funktion.⁷

- 3.5. Försöka skapa en atmosfär där man vågar säga till eller fråga "Det här stället - hur ska det vara?" "Hur låter takt 18?"
- 3.6. Ta inte om ett parti utan att säga varför. Det skapar osäkerhet om vad som var fel eller vad körledaren vill åt.

4. Dold inlärning

- 4.1. Under uppvärmningen kan mycket tid vinnas. Inte genom att hoppa över den, utan att använda besvärliga strofer och svåra intervall i musiken som skall sjungas och omforma dem till övningar.
- 4.2. Långa sekvenser kan göras om till långsamma uppvärmningsövningar, där sekvensen kortas av och sjungs i många tonarter. Så jobbade jag t.ex. i satsen "For unto us a child is born" i instuderingsarbetet av i Händels Messias. (se bilder)

36

39

Exempel 1: ur Händels Messias, sats 12 takt 38-40

⁷ Eric Ericson, *Kördirigering*, 101

- 4.3. Övning A-C är sekvensen i beståndsdelar, där man börjar i korta avsnitt och allt eftersom kören blir säker på figuren, kan man bygga vidare från A till B, etc. I övning D närmar man sig originalmotivet. Börja med att sjunga på enkla stavelser, t.ex. da-ba-da-ba, sedan bundna nå-å, nå-å och till slut med rätt ord eller stavelse. I nedanstående fall "born".

A

da ba da ba.
Nå - å nå - å
born

B

C

D

etc..

Exempel 2: Mina förberedande övningar inför koloratur i Messias.

- 4.4. I övningarna E och F rytmiseras sekvensen som en variation. E och F är bra förövningar till att kunna öka tempot. I synnerhet F.

Da ba da ba... Da ba da ba...

Exempel 3: Fler förberedande övningar inför koloratur i Messias.

- 4.5. Visa rent grafiskt på en sekvens, hur den är uppbyggd, var den börjar, hur många gånger den tas om och viktigast; hur och var tar man sig ur den? Öva gärna avslutande delen av koloraturen innan du tar den i sin helhet.

5. Hur förebildar jag?

- 5.1. Jag förebildar oftast sjungande. Både hur jag *vill* ha det och hur jag *inte vill* ha det. (Om man härmar en fras som är för uppstyckad är det viktigt att påtala att man överdriver i sin härmning, men att man är för nära det uttryckssättet, så att sångarna inte tar illa vid sig).

6. Upplägg - stora eller små avsnitt?

- 6.1. Under en repetition väljer jag att hellre lämna en sång för tidigt och lite ofärdig, än att nöta för länge.
- 6.2. Välj att jobba med en del av sången t.ex. refrängen och spara verserna till nästa repetition.
- 6.3. Dela upp tiden. Börja med stycket och lämna det efter en stund för att återkomma till till det senare under repetitionen.
- 6.4. Våga lämna ställen ofärdiga. Ibland kör man fast i vissa takter och det kan låsa sig. Då kan det vara bättre att lämna det och ta upp det på nytt vid nästa repetition.
- 6.5. Avsluta med en del av stycket som fungerar bra för att sångarna ska få en positiv känsla med sig istället för "Hur ska det här gå?"
- 6.6. Inventera den totala instuderings tiden, antal timmar per vecka, för att kunna planera och leda så effektivt som möjligt.

ENKÄTEN

Under höstterminen 2017 delade jag ut en enkät till körsångarna för att få en bättre bild av deras erfarenheter och notkunskaper. För att öka möjligheten till anonymitet i en så pass liten grupp som 26 personer, så bad jag en av mina sopraner att göra en lista där varje sångare fick en bokstav. Den listan hade endast hon tillgång till. De behövde heller inte svara på vilken stämman och i hur många år de sjungit i kören. I slutet av enkäten fick körsångarna svara på om de skulle kunna tänka sig att svara på ytterligare frågor i intervjuform och de "bokstäver" som svarat ja, kunde jag be sopranen kontakta för vidare frågor. (Från det steget sedan vidare utan anonymitet).

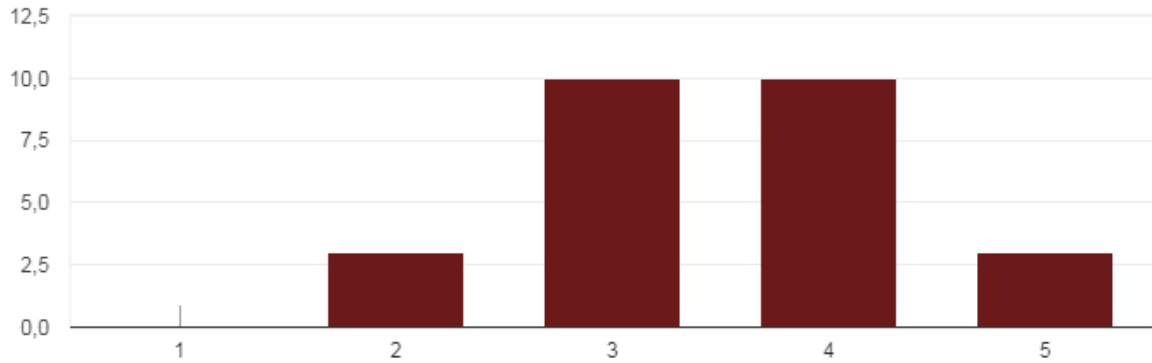
Enkätfrågor:

- Hur bedömer du din egen notläsningsförmåga?
- Följer du i första hand textraden eller text och noter i kombination?
- Spelar du något/några instrument?
- Övar du hemma mellan körrepen?
- Lyssnar du på inspelningar av aktuella körsånger?
- Är vissa genrer mer hemma och lättare att öva in, pga erfarenhet av liknande verk eller samma tonsättare innan?
- När ny musik presenteras - hur går du tillväga
 - Övar hemma extra
 - Lyssnar på olika inspelningar
- När en ny okänd sång skall sjungas hur viktigt är följande?
Svaren graderas i en skala från "Inte viktigt alls" till "Mycket viktigt".
 - Noter
 - Jag sjunger det som står
 - Text
 - Pianostöd
 - Att körledaren förebildar/sjunger före
 - Stämrep (att vi sjunger enbart din stämman)
 - Stämrep (att vi sjunger din + någon mer stämman tillsammans)
 - Lyssna på stämkamrat
 - Lyssna på inspelning hemma
 - Sitta vid ett instrument hemma och öva
 - Hur viktigt är det att sitta bredvid samma person övning efter övning?
- Att hitta sin insats
 - Jag hänger upp det på minnestoner
 - Minneston från annan stämman
 - Sjunger med lite fördröjning
 - Jag sjunger det som står.

Resultatet av enkätfrågorna

Hur bedömer du din egen notläsningsförmåga?

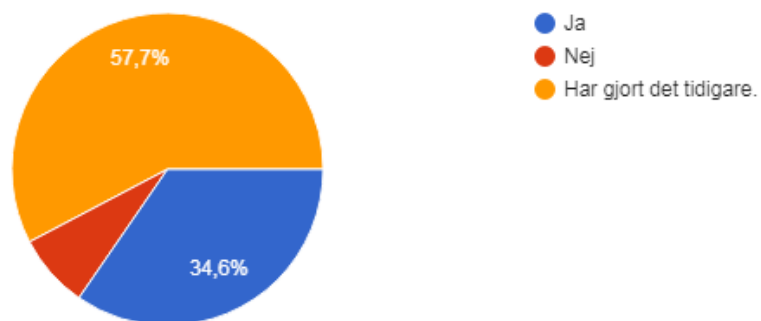
26 svar

Figur 1 1= låg, 5 = hög.

Spelar du något/några instrument?

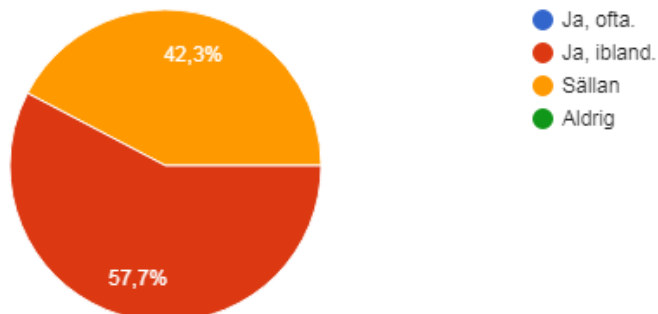
26 svar

Figur 2

Övar du hemma mellan körrepen?

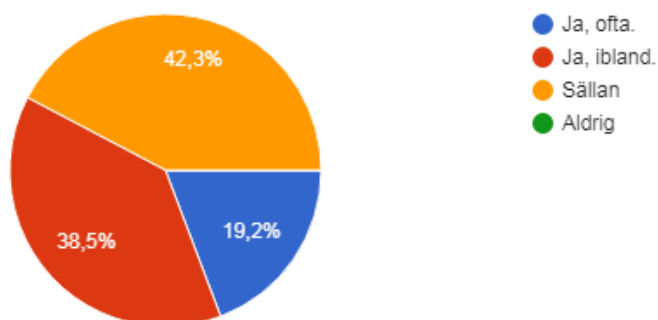
26 svar

Figur 3

Lyssnar du på inspelningar av aktuella körsånger?

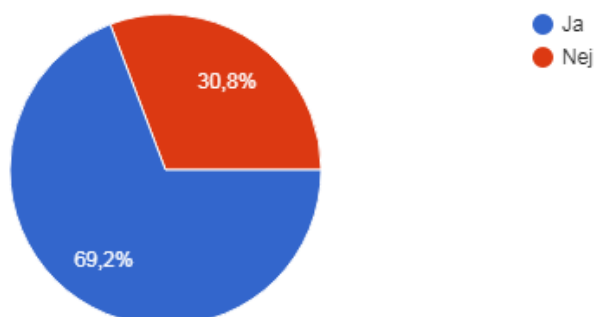
26 svar

Figur 4

Känner du dig mer hemma i vissa genrer (p.g.a. erfarenhet av liknande verk eller samma tonsättare) och är dessa då lättare att öva in?

26 svar

Figur 5

På ovanstående fråga fanns även möjlighet att i en fritextruta ge förslag på favoriter och följande svar gavs:

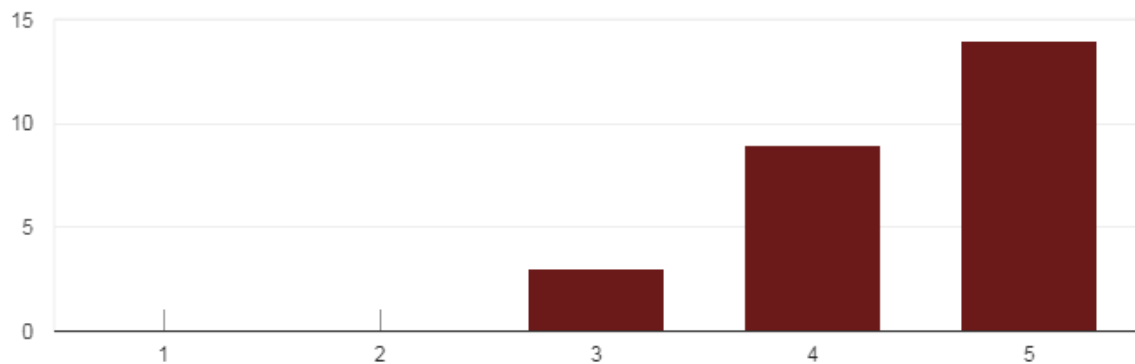
- Rutter (2)
- Bach, Tallis, Mendelssohn
- Händel, Mendelsson bl.a
- Barockmusik, nyskriven musik!
- Tidig musik:)
- Bach, Lauridsen
- Bach Mozart Palestrina
- Vivaldis Gloria, Mozarts Requiem
- Mendelsohn, Fauré med flera.
- Händels Messias, Koppången, Our Father..., Hear my prayer, Jul, jul mfl mfl,
- Julsånger

I följande fråga bad jag körsångarna rangordna svaren (figur 6-15) i en skala från 1-5 där 1 = inte viktigt och 5 = mycket viktigt.

Hur viktig är följande delar vid ny instudering?

Notbild?

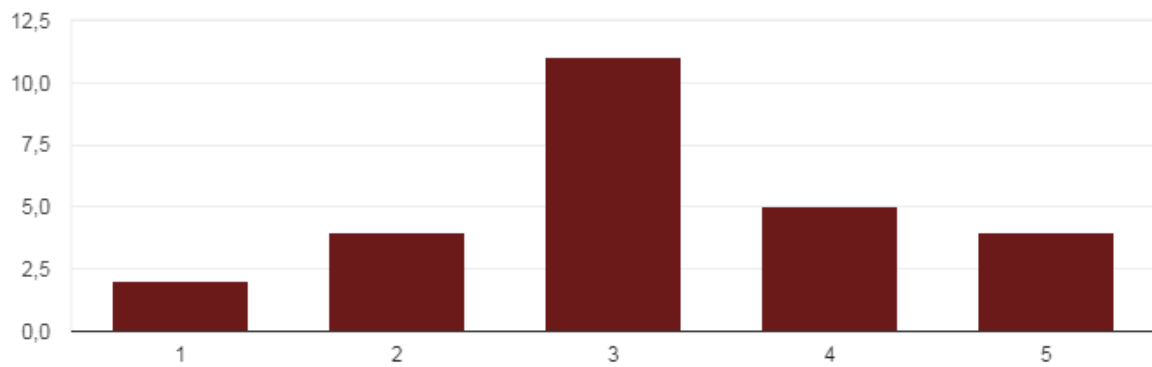
26 svar

Figur 6

Text?

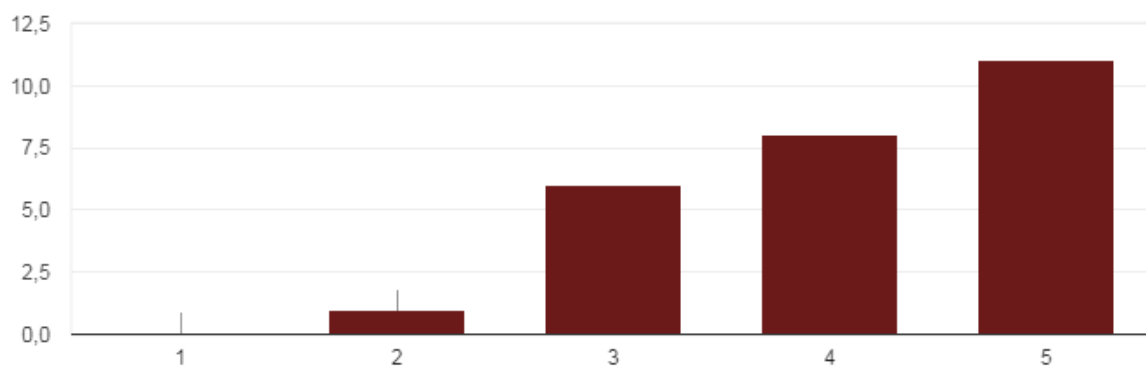
26 svar

Figur 7

Pianostöd?

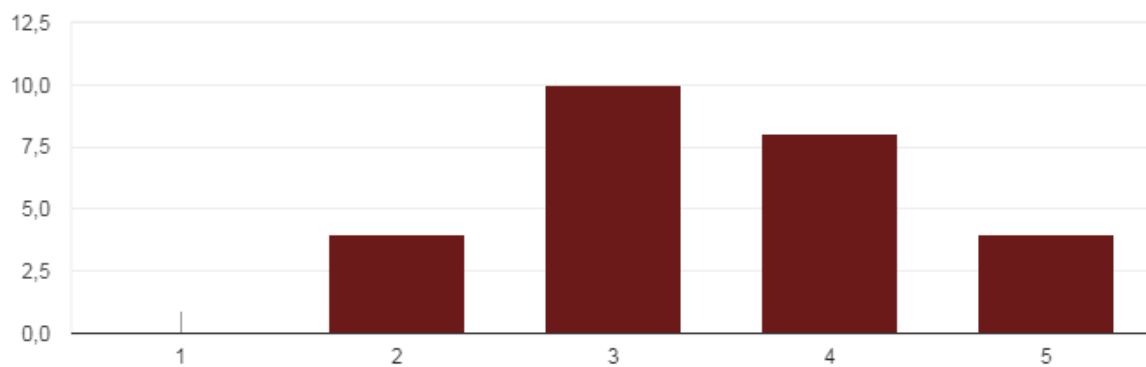
26 svar

Figur 8

Att körledaren förebildar/sjunger före?

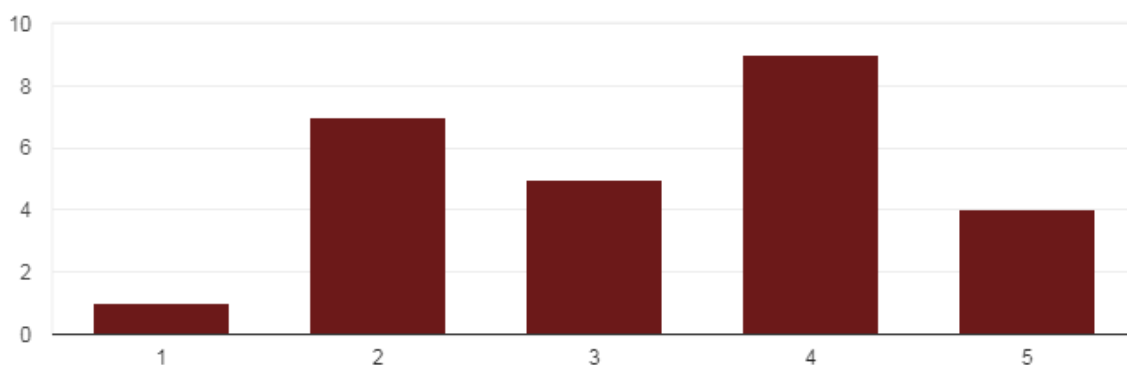
26 svar

Figur 9

Stämrep (att vi sjunger enbart din stämma)?

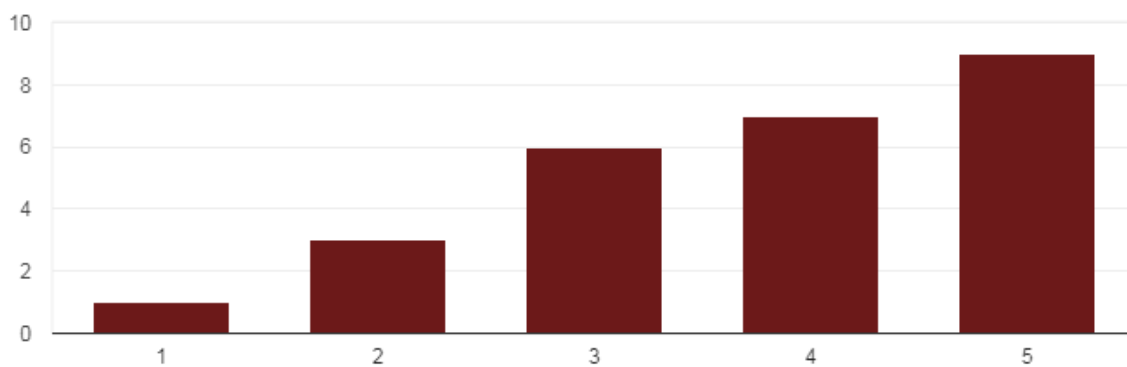
26 svar

Figur 10

Stämrep (att vi sjunger din + någon mer stämma tillsammans)?

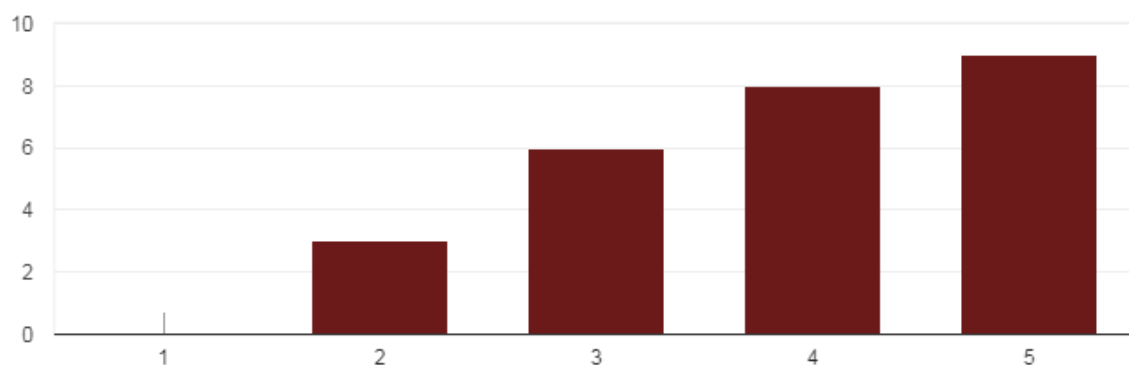
26 svar

Figur 11

Lyssna på stämkamrat?

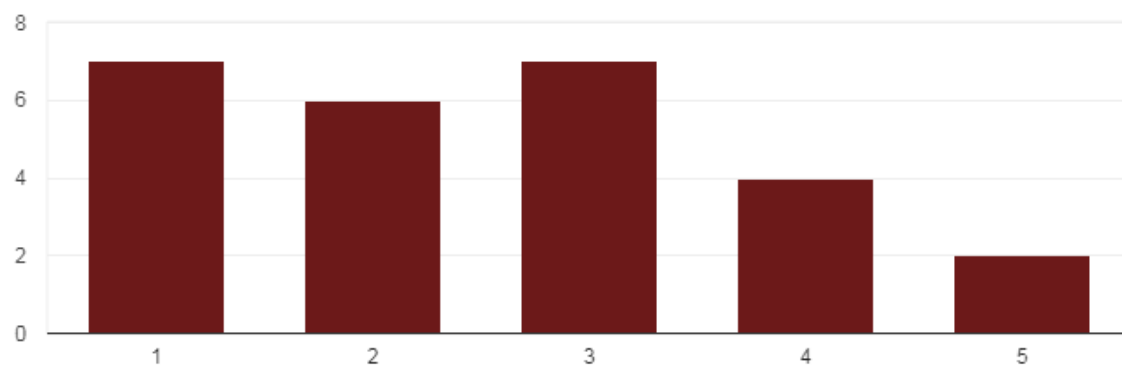
26 svar

Figur 12

Att sitta bredvid samma person övning efter övning?

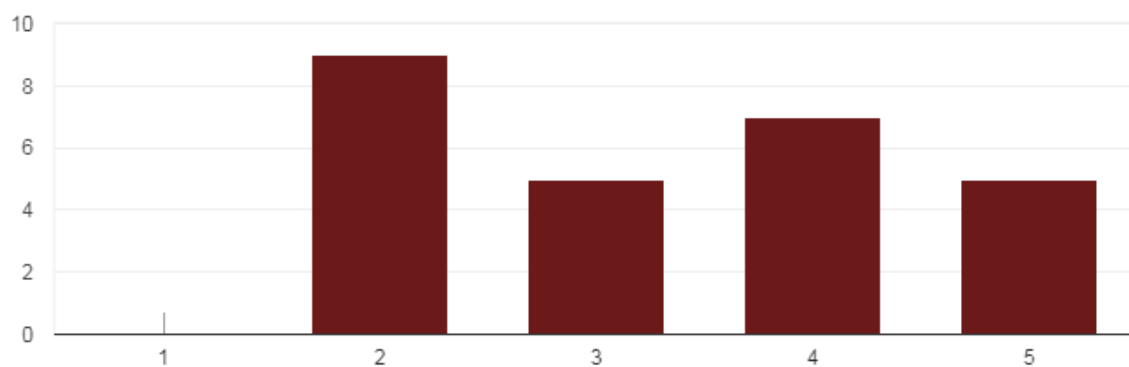
26 svar

Figur 13

Lyssna på inspelning hemma?

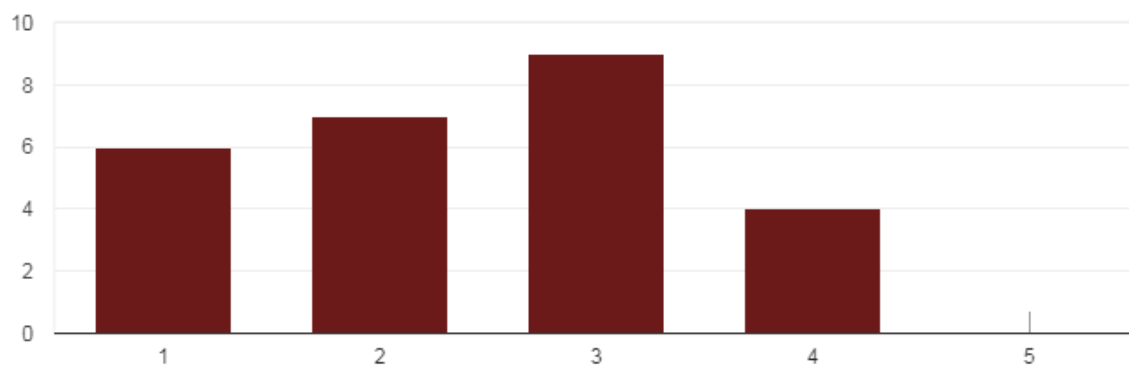
26 svar

Figur 14

Sitta vid ett instrument hemma och öva?

26 svar

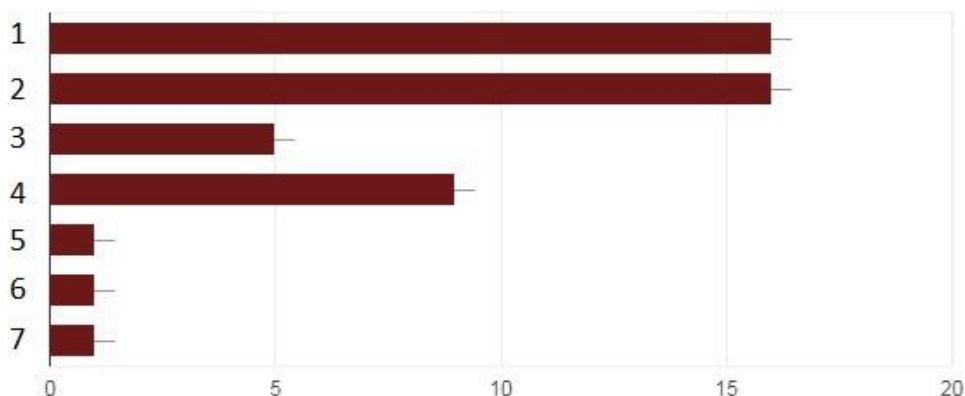

Figur 15

På följande fråga hade körsångarna möjlighet att välja flera alternativ. Dessutom gav jag möjlighet till fritextsvar. Svaren 5-7 är de tankar som de fyllde i rutan "annat".

Hur tänker du för att hitta din ton i en ny insats?

24 svar

Figur 16

- 1: Jag hänger upp det på minnestoner (t.ex. jag har sjungit samma ton i en eller två takter före)
- 2: Minneston från annan stämma (t.ex. tenoren eller alten har samma ton i ackordet innan)
- 3: Sjunger med lite fördröjning (så jag hör om grannen tar samma ton som jag tänkt)
- 4: Funderar inte så mycket, utan sjunger den not som står
- 5-7: Olika vid olika tillfällen och stycken.
Går på känn.
Lyssnar

De fick också i en fritextruta allra sist ge exempel om de angett "annat" och följande svar gavs:

- Tänker att tekniken jag väljer beror på vilken ton det är.
- Harmonier, ton i ackord mm kan hjälpa
- Varierar mellan alt. 1,2 och 4 delvis beroende på svårighetsgrad, delvis på hur stycket är komponerat tror jag
- Beror lite på vilken sång det är.
- Försöker lära mig melodin i min stämma så mycket som möjligt utantill. Vet inte om jag använder mig av minnestoner. Melodiminnet!! Sen kan jag koncentrera mig på texten.
- Jag vill gärna höra ett ackord, (hur ska det låta?)
- Gärna piano innan/under tiden o lyssnar på spotify för att lära känna musiken

Allra sist i enkäten gavs körsångarna möjlighet att lämna andra funderingar, tankar eller frågor angående hur vi jobbar med nya sånger och följande kommentarer samlades in:

- Kul när man får lite bakgrund om tonsättningen, tonsättaren, text etc.
- När vi övar svåra stycken är det fantastiskt bra att kunna lyssna på sin egen stämma och öva den hemma.
- Viktigt att man får tid till övning på sångerna så att man kan förmedla på bästa sätt till lyssnaren. Inte bra när "nya" sånger presenteras för snabbt in på uppsjungning.
- Bra att lyssna till en inspelning eller när körledaren spelar igenom stycket med alla stämmor
- Bra att lyssna på verket innan vi börjar öva för att få en känsla för musiken.

ANALYS

Analys och slutsatser utifrån enkätfrågorna

Hela kören har svarat på enkäten och vågat svara ärligt. Det märks inte minst på alla de egna kommentarer som är tillagda. Detta gjorde att inga ytterligare djupintervjuer behövdes. Sedan enkäten gjordes har ytterligare tre sångare börjat. Då har jag frågat dem om de läser noter, då den repertoaren och den ambitionsnivån vi jobbar på ger klara fördelar om man gör det. Dock finns inte något uttalat notläsningskrav för medlemskap i kören. Någon sångare har provat (före Buxtehude-projektet), men när de märkt vilket instuderingstempo det är i kören, så har de valt att byta till en annan kör där ambitions- och instuderingsnivån passar bättre.

Hur körsångarna bedömer sin egen notläsningsförmåga

Notläsningsförmågan är högre än jag initialt trodde. Ingen har svarat att det lägsta alternativet 1 låg. Endast tre sångare har svarat 5 hög. (Figur 1) Jag tror att många uppfattar att "kunna läsa noter" är detsamma som att kunna läsa a vista och därför undskattar sin egen förmåga. Att se om det går uppåt och neråt är också en nivå av notläsning. Många hade spelat ett instrument tidigare och några spelar fortfarande. De kunskaperna man har med sig från yngre år finns med i bakhuvudet. När jag märkt att fler är notläsare än jag initialt trodde, gör det att jag vågar hålla ett högre instuderingstempo nu.

Egen övning

Många övar till eller lyssnar på inspelningar hemma. Jag anade detta innan enkäten, men det var bra att se det skriftligt. Jag ger sällan "läxor", men under större projekt, så ber jag ibland körsångarna att sätta sig och läsa texten hemma. Både utan, men också med rytm.

Målbild

Att få en helhetsbild av "målet" från början är viktigt. (figur 14, samt övriga enkätkommentarer, (Se avsnittet ovan). Då inspelningar är viktiga för körsångarna gör det att jag i större utsträckning lyssnar igenom flera olika inspelningar i mina egna förberedelser för att kunna rekommendera en eller flera versioner som ligger ganska nära det uttrycket, både musikaliskt och språkligt, som vi har som mål. Inspelningar med alldeles för långsamma tempi kan också vara användbara i ett initialt skede för att kunna öva och höra helheten i ett övningstempo.

Stämrep

Stämrep är viktigt och uppskattat. (Figur 9 och 10) Kören kommer gärna stämvis före ordinarie reptid, så det införde jag direkt på terminsschemat inför Buxtehude-projektet. Tidigare har vi lagt in det vid behov när jag märkt att ordinarie repetitionstid inte kommer räckta till. Ambitionsnivån hos sångarna, gör att det varit hög närvaro vid stämrepen även om vi börjat tidigare. Det märks att de är måna om att göra ett bra jobb. Det är oerhört inspirerande att få den feedbacken som körledare.

Att man frimodigt stämövar är kanske också ett tecken på att det finns en trygghet i gruppen vid övningen. Det gör inget att man sjunger fel ibland. Jag uppmanar ofta kören att våga sjunga ut redan i instuderingsfasen istället för att "fegsjunga". Annars är det svårt att höra om man faktiskt var rätt och det dröjer innan man känner sig säker. Tryggheten i gruppen visar sig också i svaret angående att sitta intill samma person övning efter övning. (Figur 13)

Att stämrepa i sektioner, t.ex. två stämmor i taget är bra. (Figur 10) Det skapar både förståelse för harmoniken och gör att man inte är lika utsatt om man är få i sin stämma.

Inlärningsfasen och att hitta sina insatser

Att använda besvärliga passager och omforma dem till uppvärmingsövningar sparar oerhört mycket tid. När man kommer till en koloraturpassag (exempel 1, sid 6) så har muskelminnet och tonminnet redan övats upp och det går relativt fort att sätta det i sitt sammanhang.

Att jag förebildar vokalt är inte så viktigt när det gäller att sätta noterna. Då fungerar det lika bra med pianostöd. Vokala exempel blir det mer av när det kommer till hur jag vill att kören skall frasera och uttrycka musiken. (Figurerna 8-9) Detta gör jag mindre av nu och fokuserar mer på stämrep i sektioner eller två-tre stämmor i taget.

Då minnestonerna från både egna och andras stämmor för att hitta insatser var såpass viktiga, så har jag lagt till ett nytt alternativ. Den stämman som lämnar minnestonen sjunger sin strof fram till minnestonen, för att sedan lämna över till stämman som ska börja på samma ton.⁸ Nästa varv sjunger de partiet tillsammans och så småningom hela kören tillsammans. Då blir det lättare att veta vad man ska lyssna efter och det skapar också en förståelse för det musikaliska hantverket hos sångarna. Och precis detsamma förordar Tomas Caplin:

De lär sig sin stämman i relation till de andra stämmorna.⁹

Jag menar också att sjunga andras stämmor är en bra notläsningsövning, även om man bara ser om det går upp eller ner. Mönster som sjungs i en stämman upprepas ofta i den egna och att sjunga många tillsammans skapar trygghet, samtidigt som man slipper sitta att vänta. Jag använder detta mer nu än tidigare. Det skapar också en koncentration i gruppen, då man inte börjar prata med grannen medan någon annan stämövar. Effektiviteten på repet ökar, då de flesta är på hugget och vet vilken del som övas och att man inte behöver börja från början "Nu tar vi även sopranner ifrån takt XX..." utan alla hittar snabbt.

⁸ Audio 1. Ett exempel från denna teknik från en repetition i tidigt skede i instuderingsarbetet.

⁹ Tomas Caplin, *På slaget!* 51

Övriga tankar

Förutom enkäten fick jag in följande tankar och kommentarer från sångarna efter vi framfört Membra Jesu Nostri av Buxtehude på långfredagens kväll.

- "Det var oerhört uppskattat att få jobba tillsammans med proffsen i Göteborg Baroque". "Bara att sitta och lyssna på den under repetitionen gav mycket". Några av de tankar som delades utav flera.

Att låta amatörer samarbeta med proffs är ett bra sätt att lyfta dem till nästa nivå. Att få nya utmaningar och spänna bågen bygger både kunskap och stärker sångarnas självförtroende i kören.

- En del berättade att de tyckte "vad ska det här bli" när jag först presenterade musiken, men när vi nu kommit i mål förstod varför jag talat så varmt om verket. En höjdpunkt!

Ytterligare ett konkret exempel på varför målbilden från början är viktig. Tror att vi är många körledare som delar erfarenheten av att dela ut ett stycke där kören tänker "Det här klarar vi aldrig" eller som ovan "Vad ska det här bli" men när man tillsammans rott ett större projekt eller en enskild svårare sång i hamn, så har det blivit en musikalisk upplevelse eller till och med höjdpunkt för många.

RESULTAT

Vilka instuderingsmetoder står till buds vid avancerad repertoar i en kör där inte alla körsångare läser noter?

Inför och efter Buxtehude-projektet har det varit intressant att fördjupa mig i instuderingsmetodiken. Efter snart 10 år som körens ledare känner vi varandra ganska bra nu och det är lättare att hitta repertoar med rätt nivå och beräkna instuderingstiden. Under projektets gång har jag försökt slipa till och förfina de redskap jag använt sedan tidigare, men också försökt hitta nya vägar och alternativ i instuderingen. Allt för att skapa så mycket variation som möjligt.

Förtroendet emellan körledare och körsångare är grunden för ett gott arbete. Trygghet i gruppen, att våga sänka garden och skapa frimodighet, ger en god miljö för instuderingen.

En varierad instudering är A och O. Det gäller att hålla körsångarna aktiva så mycket som möjligt under en repetition. Närvaron är också en stor faktor. Jag kan se att om vissa säkra notläsare saknas, så behövs mer stämrep, frimodigheten i stämman är lägre, då den personen som man lutar sig emot inte är där.

Att hitta rätt i instuderingen kräver en ständig utvärdering av arbetet, både under och efter repetitionen. Det gäller att snabbt kunna tänka om ifall premisserna ändras, t.ex. om många är borta, en sats man trodde landat behöver mer arbete än planerat, etc.

Slutord

Jag vill avrunda med ett citat, hämtat från en intervju med min tidigare lärare och körledare Peter Wallin.

Det fantastiska med körsång är att en kör kan ta kvalitetsmässiga och konstnärliga kliv som är mycket större än vad körmedlemmarna skulle kunna göra på egen hand.¹⁰

Jag tror att min kammarkör är ett bra exempel på just detta. Det gemensamma arbetet resulterar i en mycket god nivå som man kan höra på inspelningen.¹¹

¹⁰ Karin Johansson, „*A Cappella: Tjugofem körledares röster*. (Bo Ejeby Förlag, 2015), 198.

¹¹ Audio 2. Ecce super Montes, Inspelning av första satsen vid framförandet i S:t Olofs kyrka Långfredagen 2018.

REFERENSER:

Litteraturlista

- Buxtehude, Dieterich. *Membra Jesu Nostri*. Carus förlag.
- Caplin, Thomas, Maria Kedvall, Kjell-Åke Hamrén och Thore Hansen. *På slaget! En bok om körledning*. Stockholm: SK-Gehrman, 2000.
- Ericson, Eric, Gösta Ohlin, och Lennart Spångberg. *Kördirigering*. Stockholm: Sveriges Körförbund, 1974.
- Fredrickson, Scott. *Popular Choral Handbook: New Techniques for Pop, Jazz, and Show Choir Directors*. Mission Viejo, CA: Scott Music Publications, 2013.
- Geisler, Ursula. *Choir in Focus 2010*. Göteborg: Bo Ejeby, 2010.
- Geisler, Ursula. *Choir in Focus 2011*. Göteborg: Bo Ejeby, 2011.
- Johansson, Karin. *A cappella: Tjugofem körledares röster*. Bo Ejeby Förlag, 2015.
- Jurström, Ragnhild Sandberg. *Sång i samspel: En studie av körsångares lärande i kör*. Göteborg: Musikhögskolan vid Göteborgs universitet, 2001.
- Händel, Georg Friederich. *Messias*. Klaverutdrag, London: Novello förlag. 1992

Bifogade ljudfiler

- Audio 1 BUX Ecce super Montes Stämrep med soprannerna.
- Audio 2 BUX Ecce Super Montes Första körsatsen från Långfredagens framförande.